

Geneza Europske unije

Banožić, Hrvoje

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:145:595432>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-22**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera

Ekonomski fakultet u Osijeku

Diplomski studij, smjer Ekonomska politika i regionalni razvitak

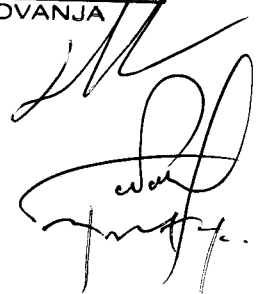
Hrvoje Banožić

GENEZA EUROPSKE UNIJE

Diplomski rad

Diplomski rad iz predmeta
EKONOMSKE POLITIKE EK
ocijenjen ocjenom izvanredan (5)
Osijek, 1.07. 20 15.
Potpis nastavnika:
II RAZINA OBRAZOVANJA

Osijek, 2019.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera
Ekonomski fakultet u Osijeku
Diplomski studij, smjer Ekonomska politika i regionalni razvitak

Hrvoje Banožić
GENEZA EUROPSKE UNIJE

Diplomski rad

Kolegij: Ekonomske politike EU

JMBAG: 0010203577

e-mail: banozic.hrvoje@gmail.com

Mentor: izv.prof.dr.sc.Dražen Čučić

Osijek, 2019.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics in Osijek
Graduate study in Economic policy and regional development

Hrvoje Banožić
Genesis of the European Union

Graduate paper

Osijek, 2019.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta: Hrvoje Banožić

JMBAG: 0010203577

OIB: 38998728162

e-mail za kontakt: banozic.hrvoje@gmail.com

Naziv studija: Diplomski studij, smjer Ekonomska politika i regionalni razvitak

Naslov rada: Geneza Europske unije

Mentor rada: izv.prof.dr.sc.Dražen Čučić

U Osijeku, 2019. godine

Hrvoje Banožić

Sadržaj:

1. Uvod.....	1
2. Povijesni nastanak Europske unije.....	2
2.1. Prethodnice Europske unije	2
2.2. Daljnji razvoj	4
2.3. Nastanak današnje Europske unije.....	6
3. Proširenja Europske unije	8
4. Europska unija danas	11
4.1. Institucije Europske unije	13
4.1.1. Institucije odlučivanja.....	13
4.1.2. Bankarske institucije.....	16
4.1.3. Ostale institucije.....	17
4.2. Aktualni trendovi	17
4.3. Slučaj BREXIT	22
5. Republika Hrvatska u Europskoj uniji.....	23
5.1. Pregovori oko članstva.....	23
5.2. Republika Hrvatska u europskom kontekstu (EU)	28
6. Budućnost Europske unije	34
7. Zaključak.....	35
Literatura	37
Popis tablica	40
Popis slika	40

Geneza Europske unije

SAŽETAK

Predmet ovog rada je geneza Europske unije, odnosno njen povijesni nastanak i razvoj. Cilj je proučiti povijesni i pravni početak ove državne tvorevine te njen daljnji razvoj, kao i članstvo Republike Hrvatske u Uniji. Prilikom ovog rada korištene su različite metode izrade kao što su povijesna, komparativna, induktivna, deskriptivna, kompilacijska, i dr. Korištena je literatura koja obuhvaća knjige, priručnike, brošure, zakonske akte, znanstvene i stručne članke te relevantne internetske izvore. Struktura rada podijeljena je na sedam različitih cjelina. Prva cjelina predstavlja uvod u kojoj se čitatelja uvodi u predmetno područje. U drugoj cjelini opisuje se povijesni nastanak Europske unije. Treća cjelina bavi se proširenjima. U četvrtoj cjelini proučava se današnje stane u Uniji. Peta cjelina analizira položaj Republike Hrvatske u kontekstu Europske unije. U šestoj cjelini ukratko se proučava budućnost Unije, dok je u posljednjem cjelini iznesen zaključak. Na kraju rada nalaze se popisi literature, tablica i slika korištenih u ovom radu.

Ključne riječi: Europska unija, Republika Hrvatska, nastanak, razvoj, geneza

1. Uvod

Europska unija (u daljnjem tekstu: EU) u današnjem svijetu ima vrlo izraženu ulogu, u društvenom, političkom, ekonomskom, gospodarskom i socijalnom životu. Danas je EU jedna od utjecajnijih svjetskih sila te stabilna državna tvorevina koja svojim članicama jamči različita prava, no isto tako od njih traži poštivanje pravne stečevine Unije. Trenutačno broji 28 članica, a među njima je i Republika Hrvatska (u daljnjem tekstu: RH) koja je članica postala 1. srpnja 2013.

U današnje vrijeme EU se susreće sa određenim specifičnim izazovima na koje mora adekvatno odgovoriti. Iz tog razloga velika pažnja pridodaje se osmišljavanju i implementiranju različitih strategija. Za to su zadužena različita tijela i institucije EU. Upravo je to jedna od posebnosti EU u današnje vrijeme. Razvijen i složen sustav institucija kroz povijest se također razvijao i nadograđivao, kako se razvijala i nadograđivala i sama EU. U današnje vrijeme stoga postoje institucije odlučivanja, bankarske institucije te ostale institucije kao što su npr. sudovi EU. Sve te institucije važne su za funkcioniranje EU i ostvarivanje različitih prava.

Otkako je RH postala punopravnom članicom EU, posebno je izražen trend iseljavanja stanovništva. To je tako poradi korištenja prava na slobodno kretanje radne snage, koje je jedno od temeljnih prava EU. Hrvatski građani stoga u potrazi za boljim životom sele u odredišta kao što su Njemačka, Austrija, Irska i dr. Mogućnost korištenja takvog prava za građanina je svakako pozitivno, međutim, kada se gleda na nacionalnoj razini, dolazi do negativnih demografskih trendova i smanjenja stanovništva, što je izrazito negativna pojava na koju vlada Republike Hrvatske mora naći adekvatan odgovor.

U posljednje vrijeme aktualno je i nastojanje Ujedinjenog Kraljevstva (u daljnjem tekstu: UK) da napusti EU. Međutim, problem je što nije prihvaćeno ni jedno od ponuđenih rješenja koje je ponudila britanska premijerka, stoga se već po drugi put odgodio izlazak UK iz EU. Bit će zanimljivo vidjeti kako će se razviti ta situacija te hoće li uopće doći do napuštanja EU. Ukoliko dode, nastupit će ozbiljne i velike posljedice i za UK i za EU, pa čak i za pojedinačne države članice. Svim tim temama bavi se ovaj rad.

2. Povijesni nastanak Europske unije

Europska unija nastala je iz ideje o ujedinjenoj Europi koja se pojavljivala više puta kroz povijest. Primjerice, prisjetivši se razdoblja Rimskog carstva može se uočiti da je slavni Cezar vladao područjem od Atlantskog oceana do Sirije, od Dalmacije do sjeverne Afrike (Barić Punda, 2006:19).

I brojne kasnije europske vojskovođe slijedile su taj primjer pa su tako poduzimani osvajački ratovi s ciljem prisilnog ujedinjenja. EU, odnosno njene prethodnice, nastale su na nenasilan način, no prije toga trebali su proći brojni ratovi. Ideja o ujedinjenju Europe u kontekstu današnje EU također se javila neposredno nakon jednog velikog rata, Drugog svjetskog. Tada je uočeno da Europa kroz ujedinjenje može postati sigurnija, ali i osigurati gospodarski napredak.

2.1. Prethodnice Europske unije

Dana 9. svibnja 1950. godine francuski je ministar vanjskih poslova, Robert Schuman, na konferenciji za tisak iznio deklaraciju o kreiranju ujedinjene Europe, što je danas poznato kao Schumanova deklaracija (Barić, 2006:19). Povijesni razvoj EU započinje 1950. godine prijedlogom za osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik koja je okupila šest europskih država - Belgiju, Francusku, Njemačku, Italiju, Luksemburg i Nizozemsku (Beširević i dr., 2012:11).

Pariškim ugovorom iz 1951. odvio se i pravni početak EU, odnosno njene prethodnice, kada je osnovana Europska zajednica za ugljen i čelik koja je ujedinila spomenutih šest europskih država. Osim početaka realizacije veće sigurnosti u Europi, temeljni motiv bio je stvaranje zajedničkog tržišta za ugljen i čelik. Motivi i prioriteti Zajednice vrlo brzo su se mijenjali, odnosno nadopunjavali. S vremenom je tako došlo i do ukidanja raznih barijera, kao što su carinske, što je potpomoglo realizaciju ideje o stvaranju jedinstvenog europskog tržišta.

U prvih nekoliko godina Zajednice postalo je jasno da takav model daje rezultate te da se on može proširiti i na ostale ekonomske sektore. Stoga se u narednom razdoblju intenzivnije promišlja o stvaranju jedinstvenog europskog tržišta koje bi obuhvatilo sve proizvode, a plan

je bio i stvoriti posebnu zajednicu za nuklearnu energiju. Uslijedili su pregovori šest država članica pa je tako 1957. godine potpisan Rimski ugovor.

Nakon Rimskog sporazuma iz 1958., većina ostalih zemalja Zapadne Europe koje nisu bile članice Europske ekonomske zajednice, npr. Ujedinjeno Kraljevstvo, Švedska, Nizozemska, Danska, Austrija, Švicarska, Portugal, odgovorile su stvaranjem Europske asocijacije slobodne trgovine (EFTA-e), EFTA-i se godine 1961. pridružila i Finska. Međutim, stranim je investitorima Europska Zajednica bila puno atraktivnija od EFTA-e.

Rimskim ugovorom uspostavljene su Europska ekonomska zajednica te Europska zajednica za atomsku energiju. Tada dolazi do proširenja motiva, prioriteta i ciljeva Unije. Europska ekonomska zajednica fokus je stavila na izgradnju zajedničkog tržišta i stvaranje carinske unije. S tim u vezi, povezani su i ciljevi eliminacije i drugih gospodarskih prepreka, jačanja gospodarske politike, podizanja kvalitete života građana Zajednice, i sl. Osnovni cilj Europske zajednice za atomsku energiju bio je pak osigurati distribuciju atomske energije kroz države članice te omogućiti prodaju energije državama koje nisu bile članice Zajednice.

Zajedničko tržište imalo je svrhu udružiti gospodarstva država članica u što većoj mjeri kroz: carinsku uniju sa zajedničkom vanjskom carinskom tarifom, slobodu kretanja roba, osoba, usluga i, u određenoj mjeri, kapitala, uklanjanje količinskih ograničenja (kvota) i mjera s istovrsnim učinkom. Carinska unija postignuta je 1. srpnja 1968., a uključivala je ukidanje kvota, slobodu kretanja državljana i radnika te usklađenje nekih poreza općim uvođenjem PDV-a (1970.) Ipak, sloboda trgovine robom i uslugama i sloboda poslovnog nastanka i dalje su ostale ograničene zbog stalnih nekonkurentskih praksi nametnutih od javnih vlasti, mjere koje imaju jednak učinak kao i količinska ograničenja te postojećih nacionalnih tehničkih pravila za proizvode (Europski parlament, 2013:117).

"Šezdesete godine 20. stoljeća razdoblje su gospodarskog rasta, čemu je pridonijelo ukidanje naplaćivanja carinskih nameta u međusobnoj gospodarskoj razmjeni država članica EU-a. One osim toga dogovaraju zajedničku kontrolu nad proizvodnjom hrane kako bi je bilo dovoljno te ubrzo dolazi čak i do viška poljoprivrednih proizvoda" (https://europa.eu/european-union/about-eu/history_hr). U sljedećim godinama dolazi do daljnjeg razvoja EU.

2.2. Daljnji razvoj

Vrlo brzo dolazi do prvih proširenja. Ona će biti obrađena u zasebnom poglavlju. U ovom poglavlju fokus će se staviti na još neke važne prekretnice koje su utjecale na formiranje današnje EU. Kao što se već moglo uvidjeti, razvoj Zajednice omogućen je i različitim ugovorima, sporazumima i dokumentima. Važno se spomenuti i *Single European Act*, odnosno, Jedinstveni europski akt koji je donesen zbog nedostatka napretka pri uspostavi zajedničkog tržišta.

Nedostatak napretka pri uspostavi zajedničkog tržišta u velikoj se mjeri pripisuje izboru pretjerano detaljne metode usklađivanja zakonodavstva i pravila da Vijeće jednoglasno donosi odluke. Rasprava je navela EEZ sredinom 1980-ih da razmotri temeljitiji pristup cilju uklanjanja trgovinskih barijera: unutarnje tržište. Zeleno svjetlo dano je 1985. kada je Europsko vijeće postavilo kraj 1992. kao rok za ostvarenje unutarnjeg tržišta i zatražilo od Komisije da pripremi program s popisom akata koje treba usvojiti te rok za njihovu provedbu. Komisija 1985. usvaja Bijelu knjigu u kojoj je navedena većina zakonodavnih mjera (otprilike 300) koje treba poduzeti, grupiranih s obzirom na tri glavna cilja: uklanjanje fizičkih, tehničkih i poreznih granica (Europski parlament, 2013:119).

"Jedinstvenim europskim aktom (<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0027>):

- željelo se revidirati ugovore iz Rima kojima su osnovane Europska ekonomska zajednica (EEZ) i Europska zajednica za atomsku energiju.
- Time se željelo dati novi zamah europskoj integraciji i dovršetku unutarnjeg tržišta (područje bez unutarnjih granica na kojemu postoji slobodno kretanje robe, osoba, usluga i kapitala) do 1. siječnja 1993.
- Jedinstvenim europskim aktom izmijenila su se pravila kojima se uređuje rad europskih institucija te su se proširile ovlasti Europske zajednice u mnogim područjima politike.
- Stvaranjem novih kompetencija Zajednice i reformiranjem institucija, Jedinstveni europski akt otvorio je put daljnjoj političkoj integraciji te ekonomskoj i monetarnoj uniji sadržanima u Ugovoru o Europskoj uniji (Ugovor iz Maastrichta)."

"Jedinstveni europski akt stupio je na snagu 1. srpnja 1987., a 31. prosinac 1992. određen je kao točan rok za ostvarenje unutarnjeg tržišta. Uvođenjem sustava glasovanja kvalificiranom većinom za zajedničke carinske tarife, slobodno pružanje usluga, slobodu kretanja kapitala i usklađivanje nacionalnog zakonodavstva također je ojačao mehanizme donošenja odluka. Prije isteka roka usvojeno je preko 90% zakonodavnih projekata navedenih u Bijeloj knjizi iz 1985., uglavnom kvalificiranom većinom glasova" (Europski parlament, 2013:118).

Iako zajedničko tržište temelje ima još u Ugovoru iz Rima (1957.), ono zbog različitih nedostataka i otežavajućih okolnosti nije značajnije napredovalo sve do osamdesetih godina. Jedinstvenim europskim aktom odvilo se i proširenje ovlasti institucija EU na nove politike. Uspostavljena je zaštita okoliša, socijalna politika, politika za znanost i tehnologiju, itd. Također su stvoreni uvjeti i temelji za uspostavljanje Europske i monetarne unije kao i zajedničke sigurnosne politike. Jedinstveno europske tržište kako se poznaje danas uspostavljeno je prvim danom godine 1993. Ta je godina jedna od najznačajnijih u povijesnom razvoju EU.

Te godine dolazi i do promjena u carinskoj uniji. "Carinska unija obuhvaća ukupnu trgovinu robom među državama članicama Unije bez primjene carinskog nadzora, dok su zabranjene carine i pristojbe s istim učinkom na uvoz i izvoz robe između njih. Sve države članice Europske unije primjenjuju jednake carinske pristojbe na robu koja se uvozi iz zemalja koje nisu članice Unije" (<http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/1/29-30-31.pdf>). Iako je carinska unija uspostavljena još 1968. godine, tek su uspostavljanjem jedinstvenog tržišta 1993. uklonjene preostale barijere i ograničenja pri slobodnom kretanju robe.

Godina 1993. od posebne je važnosti jer je tada potpisan Maastriški sporazum koji traži monetarnu uniju te jaču političku uniju, no to je ujedno i godina kada je Europska ekonomska zajednica promijenila ime u Europsku uniju. Još jednom dolazi do novih prioriteta, motiva i ciljeva, kao što je promoviranje ekonomskih i socijalnih interesa, održivost, zajednička sigurnosna politika, jačanje ljudskih prava, demokracija, borba protiv korupcije i organiziranog kriminala, itd.

2.3. Nastanak današnje Europske unije

Maastritskim je sporazumom tako uspostavljena EU te je pravno prestala postojati tadašnja Europska ekonomska zajednica. Tim sporazumom uspostavljena je EU koja se sastoji od tri stupa koja se razlikuju po naravi suradnje među državama članicama.

"Prvi stup čine dotadašnje Europske zajednice, koje zadržavaju pravnu osobnost i koje imaju nadnacionalni karakter kako u pitanjima odlučivanja o zajedničkim politikama, tako i u pitanjima odnosa prava nastalog na europskoj razini s internim pravnim porecima članica. Drugi stup čini suradnja država u vanjskoj i sigurnosnoj politici. U sklopu trećega stupa, surađuju državne policije i pravosudni organi. Dva nova stupa nisu nadnacionalna, odnosno način suradnje među državama u novim nadležnostima Unije sličan je klasičnoj suradnji na razini međunarodnih odnosa – odlučuje se jednoglasno, a provedba usvojenih odluka ovisi o članicama" (<https://www.ra-sb.hr/sto-je-europska-unija/>).

Kada je uspostavljena EU, promijenjeni su i uvjeti za članstvo. U početku su postajala tri kriterija koja su poznata kao Kopenhagenski kriteriji, dok je 1995. uveden i Madridski kriterij za članstvo u EU. Prva tri uvjeta tako čine Kopenhagenske kriterije, dok četvrti predstavlja Madridski kriterij.

Uvjeti za članstvo u EU sljedeći su (<https://uprava.gov.hr/print.aspx?id=12377&url=print>):

1. politički (demokracija, stabilnost institucija koje osiguravaju demokraciju, vladavinu prava, poštivanje ljudskih prava i prava manjina, i prihvaćanje političkih ciljeva Unije)
2. gospodarski (postojanje djelotvornog tržišnoga gospodarstva te sposobnost tržišnih čimbenika da se nose s konkurentskim pritiscima i tržišnim zakonitostima unutar Europske unije)
3. pravni: usvajanje cjelokupne pravne stečevine Europske unije.
4. administrativni tzv. madridski kriterij - prilagodba odgovarajućih administrativnih struktura s ciljem osiguravanja uvjeta za postupnu i skladnu integraciju (jačanje administrativne sposobnosti, stvaranje učinkovitog sustava državne uprave s ciljem osiguravanja učinkovitog procesa usvajanja i provedbe pravne stečevine EU-a).

Nakon osnivanja EU nastavljen je njen razvoj. Došlo je do potpisivanja još nekih važnih sporazuma i ugovora, od kojih se izdvajaju (http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/2/index.tkl?all=1&pos=18):

- Amsterdamski ugovor (1997.) – ne donosi fundamentalne promjene, jačanje migracijskih procesa, planovi za smanjenje nezaposlenosti, jačanje socijalnih ciljeva
- Ugovor iz Nice (2001.) – institucionalne promjene
- Lisabonski ugovor (2007.) – jačanje jedinstva, jačanje državnih obilježja (himne, zastave i grba), ustavne promjene, zakonodavne promjene, promjene politika i aktivnosti, dodatno jačanje demokracije, reforma institucija i proračuna te načina donošenja odluka, itd.

Iz ovog poglavlja moguće je zaključiti kako su prethodnice EU, kao i sama EU od nastanka pa do danas, nadopunjavale svoje prioritete i ciljeve. Prvotno je Zajednica bila uspostavljena zbog jačanja sigurnosti. S vremenom postajalo je jasno da se razlozi ujedinjenja mogu grupirati na političke i ekonomske. Politički razlozi uključuju jačanje političkih veza i veću sigurnost, dok ekonomski razlozi uključuju razloge kao što su slobodno trgovanje, europsko jedinstvo, unutarnje tržište, itd.

3. Proširenja Europske unije

Budući da su prvotne Zajednice nastavile ostvarivati rezultate, bilo je jasno da ideje o ujedinjenoj Europi u velikoj mjeri funkcioniraju. Europska ekonomska zajednica, preteča današnje EU, 1973. godine doživjela je prvo proširenje. Zajednici su pristupile Danska, Irska te Ujedinjeno Kraljevstvo. To je proširenje još poznato i pod nazivom "sjeverno proširenje".

Različite države imale su i različite motive pridruživanja Zajednici. Tako se, primjerice, Ujedinjeno Kraljevstvo pridružilo zbog velikih ekonomskih gubitaka. Zanimljivo je da to nije prvi pokušaj ove države za članstvo u Zajednici. "Prvi zahtjev iz 1961. godine bio je zaustavljen vetom tadašnjeg francuskog predsjednika Charlesa de Gaullea koji je i kasnije, 1967. godine, prilikom ponovnog podnošenja britanskog zahtjeva za članstvo, ostao rezerviran u pogledu prihvaćanja Velike Britanije u EZ. Tek su promjene na francuskoj političkoj sceni otvorile Britaniji mogućnost ulaska u članstvo, što je konačno i provedeno 1973. godine" (http://www.mvep.hr/files/file/publikacije/1_prosirenje_eu.pdf).

To je bilo prvo proširenje, a u narednim godinama uslijedilo ih je još nekoliko. Neki autori smatraju da se ukupno odvijalo sedam proširenja, dok neki pak smatraju kako se peto proširenje odvijalo u dvije etape. Ovdje se govori o svim pretečama EU i samoj EU, dakle, o cjelokupnim proširenjima. Proširenja i njihove posebnosti prikazana su u narednoj tablici, dok je na slici 1 prikazana današnja karta država članica EU.

Tablica 1. Proširenja i njihove posebnosti

Država	Članica od	Posebnosti
Belgija, Francuska, Njemačka, Italija, Luksemburg, Nizozemska	1958.	Prve potpisnice Ugovora iz Rima 1957.
Danska, Irska, Ujedinjena Kraljevina	1973.	
Grčka	1981.	Pristupanjem Grčke konsolidirana je demokracija u toj zemlji.
Portugal, Španjolska	1986.	To je proširenje učvrstilo demokraciju u Portugalu i Španjolskoj.
Austrija, Finska, Švedska	1995.	
Cipar, Češka, Estonija, Mađarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Slovačka, Slovenija	2004.	To je proširenje pokrenuto na sjednici Europskog vijeća u prosincu 1997. u cilju ponovnog ujedinjenja kontinenta nakon pada Berlinskog zida i raspada Sovjetskog saveza. Pregovori su vođeni sa svakom zemljom zasebno na podlozi jedinstvenog pregovaračkog okvira.
Bugarska Rumunjska	2007.	Zbog sporog procesa reformi Bugarska i Rumunjska nisu mogle 2004. godine pristupiti EU-u. U okviru „mehanizma suradnje i provjere” u ključnim područjima (reforma pravosuđa, borba protiv korupcije i, u slučaju Bugarske, borba protiv organiziranog kriminala) nastavlja se s praćenjem napretka nakon pristupanja.
Hrvatska	2013.	Pristupni pregovori s Hrvatskom podlijegali su strožim uvjetima koje je Europsko vijeće uvelo u prosincu 2006. u okviru "novog konsenzusa o proširenju".

Izvor: Europski parlament, URL:

<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/167/prosirenje-unije> (4. svibnja 2019.)

Slika 1. Države članice Europske unije

Izvor: https://europa.eu/european-union/about-eu/easy-to-read_hr (7. svibnja 2019.)

Najveće se proširenje dogodilo 2004. godine kada je Uniji pristupilo čak deset država središnje i istočne Europe. "Nastojanje deset zemalja oko ulaska u Uniju, dakle, prvenstveno je bilo motivirano ekonomskim razlozima, naime one se uzdaju u primjere Irske (učlanila se 1973. g.) ili Portugala i Španjolske (članovi od 1986.). Naime, pri ulasku u Uniju, navedene su zemlje bile ekonomski zaostale, s prihodima daleko ispod prosjeka Zajednice. Irska je danas jedna od bogatijih zemalja u EU - bogatija od, primjerice, Velike Britanije, a Portugal i (osobito) Španjolska također su dobro prošli. Sve tri zemlje intenzivno su profitirale od velikodušne pomoći, a štoviše, napredovale su i zahvaljujući međunarodnim privatnim investicijama i nabujalom poslovnom povjerenju" (Perica, 2006:170).

Naravno, problematika proširenja EU vrlo je zamršena, ali i promjenjiva budući da na nju utječe niz različitih čimbenika, što pozitivnih, što negativnih, unutarnjih i vanjskih, ekonomskih i socijalnih, dugoročnih i kratkoročnih, itd. Politika proširenja tako se u modernijim uvjetima sve više zaoštravala i komplicirala. To je bilo vidljivo i na primjeru Republike Hrvatske, o čemu će govora biti u zasebnom poglavlju.

4. Europska unija danas

Kroz prethodna poglavlja bilo je vidljivo kako se EU kroz povijest razvijala i proširivala. U odnosu na svoje početne ideje EU je danas dosegla visok stupanj razvoja. EU danas nastavlja svoj razvojni put ne bi li u što većoj mjeri ostvarila svoje prioritete i ciljeve.

Europska unija danas broji 28 članica. Status država kandidatkinja za članstvo u Europskoj uniji imaju: Crna Gora, Island, Makedonija, Turska i Srbija, dok status potencijalnih država kandidatkinja imaju: Albanija, Bosna i Hercegovina i Kosovo. Neke države nisu članice Europske unije no sudjeluju u tzv. Europskom ekonomskom prostoru: Norveška, Island i Lihtenštajn (članice EFTA-e) (<https://uprava.gov.hr/print.aspx?id=12377&url=print>).

EU se prostire na više od četiri milijuna kvadratnih kilometara, a po broju stanovnika, njih 508 milijuna, zauzima treće mjesto na svijetu, odmah iza Kine i Indije. Francuska je površinom najveća država članica, dok je najmanja Malta. Svaka je država članica EU-a jedinstvena (https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hr#tab-0-0). Osim u sklopu EU kao državne tvorevine, svaka država također ima i svoj vlastiti razvojni put.

EU je najveće svjetsko gospodarstvo koje čini više od 20% svjetskog bruto domaćeg proizvoda (BDP). Zahvaljujući veličini svog BDP-a (14 bilijuna EUR) i otvorenosti svog unutarnjeg tržišta koje ostvaruje izvoz u vrijednosti od 2415 milijardi EUR i uvoz u vrijednosti od 2188 milijardi EUR, EU ima središnju ulogu u formiranju globalnog trgovinskog sustava, prije svega time što daje aktivan doprinos oblikovanju Svjetske trgovinske organizacije (WTO). Gospodarska otvorenost donijela je, i nastaviti će donositi, znatne prednosti Europskoj uniji, uzimajući u obzir da više od 30 milijuna radnih mjesta u EU-u ovisi o vanjskoj trgovini te da se očekuje da će se 90% svjetskog gospodarskog rasta u sljedećih 15 godina ostvariti izvan Europe

([http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/060201/04A_FT\(2013\)060201_HR.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/060201/04A_FT(2013)060201_HR.pdf)).

EU danas puno ulaže u svoju konkurentnost, zbog čega je gospodarski i politički konkurentna drugim jakim silama. Zbog velike trgovinske razmjene koju obavlja, konkurentna je i Kini i

SAD-u. EU je konkurentna i po pitanju obrazovanja, istraživanja i razvoja, inovacija, energetske i transportne mreže te socijalne politike.

Geneza EU rezultirala je jačanjem europskog identiteta. Dio tog identiteta moguće je uočiti iz različitih simbola Europske unije. Neki od istaknutih simbola su (<https://uprava.gov.hr/print.aspx?id=12377&url=print>).

- europska putovnica (u uporabi od 1985.)
- europska himna (Beethovenova "Oda radosti")
- europska zastava (krug od 12 zlatnih zvijezda na plavoj podlozi)
- Europske vozačke dozvole - izdaju se od 1996. u svim državama članicama
- Europska unija je prihvatila moto "Ujedinjeni u različitosti", a 9. svibnja obilježava se kao Dan Europe
- od 1. siječnja 2002. u većem broju država članica Europske unije uveden je euro kao platežno sredstvo (većina euroljana vodi račune i šteti u eurima, cijene su izražene u eurima, potrošači mogu uspoređivati cijene izravno od zemlje do zemlje).

Posebno su razvijene zajedničke politike EU. Među najvažnijim zajedničkim politikama izdvajaju se (<https://uprava.gov.hr/print.aspx?id=12377&url=print>):

- Jedinstveno tržište.
- Regionalna politika Europske unije.
- Kohezijska politika Europske unije.
- Zajednička poljoprivredna politika Europske unije.
- Socijalna politika Europske unije.
- Politika zaštite okoliša Europske unije.
- Ekonomska i monetarna unija Europske unije.
- Prometna politika Europske unije.
- Politika tržišnog natjecanja Europske unije.
- Potrošačka politika Europske unije.

Od presudnog značaja za provođenje navedenih politika institucije su EU. EU ima vrlo složen i razvijen sustav odlučivanja i institucija i one su jedna od njenih posebnosti, ali i kvaliteta. Ukratko se proučavaju u nastavku.

4.1. Institucije Europske unije

Institucije EU najprikladnije je opisati s obzirom na sljedeću podjelu (https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_hr):

1. institucije odlučivanja
2. bankarske institucije
3. ostale institucije.

4.1.1. Institucije odlučivanja

To su one institucije koje sudjeluju u donošenju odluka bitnih za funkcioniranje EU. Može se reći kako su to najvažnije i temeljne institucije EU. O bilo kojoj odluci da je riječ, ona se donosi zajedničke, odnosno, više institucija sudjeluju u procesu odlučivanja i donošenja odluka.

Institucije odlučivanja Europske unije su (Kesner-Škreb, 2006:73):

1. Vijeće Europske unije
2. Europska komisija
3. Europski parlament

Vijeće Europske unije poznato je i kao Vijeće ministara ili, skraćeno, kao Vijeće, a predstavlja pojedinačne države članice. Ono je glavna zakonodavna institucija EU, pa gotovo svaki zakonodavni dokument mora biti usvojen na Vijeću EU. Glavni je zadatak Vijeća EU usvajanje novih propisa (direktiva, uredbi i pravila) koji se odnose na primjenu osnivačkih ugovora, ali i mjera koje se odnose na proračun EU, te na međunarodne sporazume u koje je uključen EU. Vijeće EU također je nadležno za koordinaciju ekonomske politike država članica u kontekstu Ekonomske i monetarne unije (EMU) (Kesner-Škreb, 2006:73).

Dvije su temeljne uloge ove institucije. Riječ je o zakonodavnoj i koordinacijskoj ulozi. Zakonodavna se odnosi na usvajanje zakonskih akata, a koordinacijska na koordiniranje različitih politika EU. Vijeće se sastoji od ministara iz svih država članica, no sastav ovisi i o tome o kojim se politikama raspravlja. Predsjedavanje ovom institucijom države obavljaju naizmjenično, mijenjajući se svakih šest mjeseci.

"Vijeće Europske unije suodlučuje u zakonodavnom postupku s Europskim parlamentom (usvaja europske zakone, odobrava proračun Europske unije), a u nekim područjima (poljoprivreda, porezi, tržišno natjecanje) ima i samostalnu zakonodavnu ovlast uz obvezu savjetovanja Europskog parlamenta. U okviru zajedničke vanjske i sigurnosne politike, Vijeće ministara odlučuje samostalno. Vijeće ministara, zajedno s Europskim parlamentom oblikuje politike EU, obnaša zakonodavnu i proračunsku funkciju, i ima koordinativnu funkciju (koordinira ekonomske politike Europske unije)" (Hrvatski sabor i Europska unija, 2012:2).

Funkcioniranje Vijeća odvija se na sljedeći način (https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/council-eu_hr):

- sve rasprave i glasovanja otvoreni su za javnost;
- za donošenje odluka uglavnom je potrebna kvalificirana većina: 55% država članica (s trenutnih 28 članica to znači 16 zemalja) koje predstavljaju najmanje 65% ukupnog stanovništva EU-a;
- za sprečavanje donošenja odluke potrebne su najmanje četiri države članice (koje predstavljaju najmanje 35% ukupnog stanovništva EU-a);
- iznimka su osjetljive teme, primjerice vanjska politika i oporezivanje, za koje je potrebna jednoglasna odluka (suglasnost svih zemalja);
- obična većina potrebna je za postupkovna i upravna pitanja.

Ovu instituciju ne treba miješati s drugim institucijama koje imaju sličan naziv poput Europskog vijeća te Vijeća Europe. Europske vijeće okuplja čelnike država članica koji na njemu određuju opće usmjerenje o donošenju politika EU, dok Vijeće Europe nije institucija EU.

Sljedeća institucija odlučivanja koja će se ukratko obraditi je Europska komisija. To je političko tijelo koje predstavlja interese cijele EU, te čini središte institucijske strukture Unije. To tijelo, čije je sjedište u Bruxellesu, ima tri glavne zadaće (Kesner-Škreb, 2006:74):

1. predlaže zakone i propise Parlamentu i Vijeću EU,
2. provodi politike i donosi proračun EU te, u suradnji s Europskim sudom,
3. osigurava provođenje europskih zakona.

Komisija ne odlučuje u donošenju zakona, već zakone predlaže Vijeću i Parlamentu. Uloga Komisija također se očituje i u donošenju proračuna, provođenju određenih politika, primjeni prava, provođenju europskih zakona, itd. Članovi ove institucije biraju se sporazumno od država članica, a njihov mandat traje pet godina.

Sljedeća institucija odlučivanja je Europski parlament. Europski parlament sjedište ima na tri mjesta: u Bruxellesu, Luksemburgu i Strassbourgu. Ova institucija ima tri glavne uloge (Delegacija Europske komisije u Republici Hrvatskoj, 2006:12):

1. Usvajanje europskih zakona - zajedno s Vijećem u brojnim područjima politika. Činjenica da je Parlament izravno biran od strane građana dodatno je jamstvo demokratskoga legitimiteta europskoga zakonodavstva.
2. Parlament provodi demokratski nadzor nad drugim institucijama EU-a, osobito nad Komisijom. On ima ovlasti odobriti ili odbiti imenovanje povjerenika Komisije, te ima pravo izglasati nepovjerenje Komisiji kao cjelini.
3. Utjecaj na proračunska sredstva - Parlament s Vijećem dijeli ovlast nad proračunom EU-a, te prema tome može utjecati na način na koji EU troši proračunska sredstva. Na kraju postupka, on usvaja ili odbija proračun u cijelosti.

U Europskom parlamentu nalaze se zastupnici koje građani izravno biraju. Izbori se održavaju svakih pet godina, a sljedeći se održavaju upravo u svibnju 2019. godine. Zastupnici se biraju većinom glasova svih birača, stoga je u radu ove institucije iznimno naglašeno načelo demokracije, slobode mišljenja i slobode govora.

Posebno osjetljivo područje po pogledu odlučivanja EU predstavlja donošenje proračuna. U postupku usvajanja proračuna, propisanom člankom 272. Ugovora o Europskoj uniji, sudjeluju Komisija, Europski parlament i Vijeće. Komisija na temelju prijedloga rashoda koje joj dostavlja svaka ustanova Europske unije izrađuje prednacrt proračuna (*the Preliminary Draft Budget*) i predaje ga najkasnije do 1. rujna Vijeću. Potom Vijeće dvotrećinskom većinom utvrđuje nacrt proračuna (*the Draft Budget*), pri čemu ima ovlast izmijeniti prijedlog Komisije, i dostavlja ga do 5. listopada Parlamentu. U daljnjem postupku Vijeće i Parlament odlučuju o izmjenama proračuna te ga Parlament konačno usvaja. Iako su ovlasti odlučivanja Parlamenta o proračunu tijekom vremena rasle, u postupku usvajanja proračuna još je uvijek najmjerodavnija volja Vijeća" (Đurđević, 2004:187).

Dakle, svaka institucija EU ima svoju specifičnu ulogu i zadaće, način na koji funkcionira i donosi odluke, itd. Između svih institucija EU, a posebno između institucija odlučivanja naglašena je suradnja i međuovisnost.

4.1.2. Bankarske institucije

Vrlo važnu ulogu za EU imaju i različite bankarske institucije. Mogu se izdvojiti (https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_hr):

1. Europska centralna banka
2. Europska investicijska banka

Europska centralna banka još se naziva i Europskom središnjom bankom. Glavne zadaće ove institucije su (<https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/html/index.hr.html>):

- utvrđivanje i provođenje monetarne politike europodručja
- obavljanje deviznih poslova
- držanje i upravljanje službenim deviznim pričuvama država članica (upravljanje portfeljem)
- promicanje nesmetanog funkcioniranja platnih sustava.

Europska centralna banka surađuje s nacionalnim centralnim bankama. Osnovni razlog zbog kojeg je ova institucija osnovana bilo je stvaranje monetarne unije. U današnje vrijeme, područje u kojem se upotrebljava zajednička valuta naziva se Eurosustav. Ova institucija za kao jednu od najvažnijih zadaća ima upravo kontrolu tog područja.

Druga važna bankarska institucija je Europska investicijska banka. Riječ je o jednoj od najstarijih institucija EU koja je osnovana još Rimskim ugovorom. Zadaća Europske investicijske banke jest da u interesu Unije doprinosi uravnoteženom i kontinuiranom razvoju unutarnjeg tržišta. EIB u svim sektorima gospodarstva olakšava financiranje projekata koji su (<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/17/europska-investicijska-banka>):

- usmjereni na razvoj slabije razvijenih regija;
- usmjereni na modernizaciju ili preustroj poduzeća, ili razvoj novih djelatnosti koje nije moguće u cijelosti financirati sredstvima kojima raspolažu pojedinačne države članice;
- od zajedničkog interesa za više država članica

Ova institucija svoje aktivnosti ne financira iz proračuna EU, već funkcionira tako što posuđuje novac na tržištu kapitala, uz povoljne uvjete koji se mogu dobiti za različite projekte koji su usklađeni sa politikama i ciljevima EU. Većina zajmova koje Banka daje otpada na projekte u državama članicama, međutim, Banka djeluje i u određenim zemljama koje nisu države članice EU.

4.1.3. Ostale institucije

U ostale institucije spadaju institucije koje nisu niti institucije odlučivanja niti bankarske institucije. Osim spomenutog Europskog vijeća, tu su i druge institucije kao što su npr. različiti sudovi. Posebno valja izdvojiti Sud Europske unije te Europski revizorski sud. Sud EU osigurava tumačenje i primjenu prava na istovjetan način u svim državama članicama. Sud stoga osigurava primjenu i poštivanje prava svih država članica, kao i institucija EU. Sud čine po jedan sudac iz svake države članice te jedanaest nezavisnih odvjetnika.

Europski revizorski sud osnovan je 1975. godine, a sjedište mu je u Luksemburgu. Zadatak Suda jest provjeravati da se sredstva EU-a, koja osiguravaju porezni obveznici ispravno prikupljaju i da se troše namjenski na zakoniti i ekonomičan način. Sud ima pravo napraviti reviziju bilo koje osobe ili organizacije koja upravlja sredstvima Unije. Jedna je od ključnih funkcija pomaganje Europskome parlamentu i Vijeću tako da im svake godine podnosi revizorsko izvješće za prethodnu financijsku godinu. Parlament detaljno pregledava izvješće Suda prije nego li odluči hoće li Komisiji odobriti upravljanje proračunom (Delegacija Europske komisije u Republici Hrvatskoj, 2006:28). Sastav suda čine po jedan predstavnik od svake države članice. Ova institucija može obavljati reviziju bilo koje institucije, organizacije ili pojedinačne osobe koja upravlja financijskim sredstvima EU.

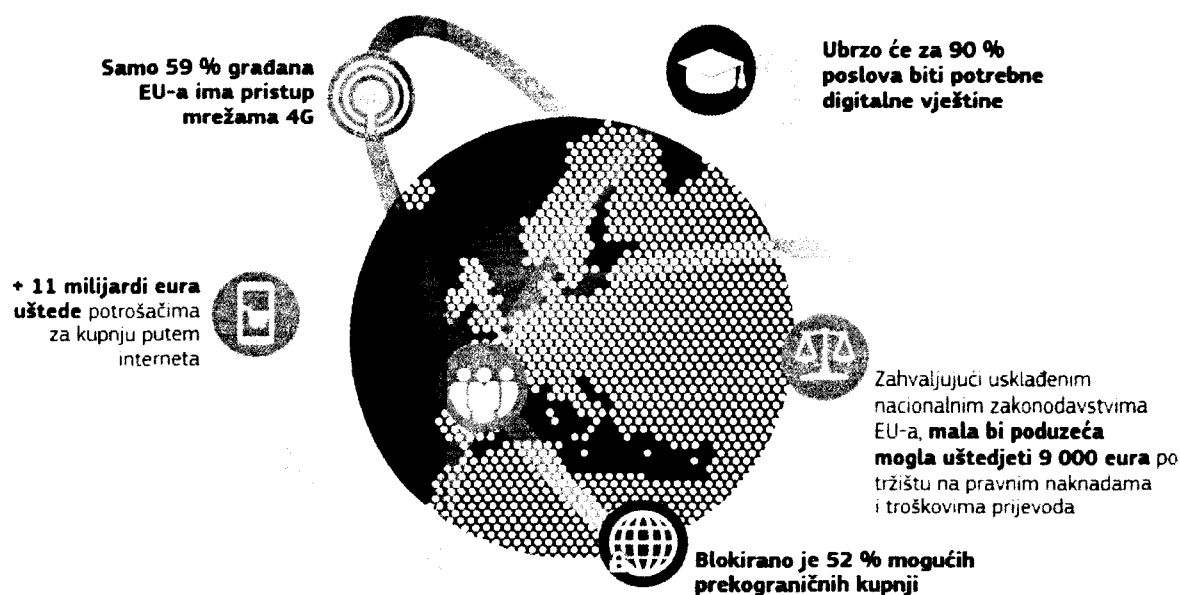
4.2. Aktualni trendovi

S obzirom na današnje trendove i moderno doba, EU je definirala svoj daljnji razvojni put. Između ostaloga, naglasak je stavljen na dovršetak razvoja jedinstvenog digitalnog tržišta. Bez obzira na uklanjanje svih prepreka kroz dugogodišnja nastojanja, korisnici jedinstvenog europskog tržišta i dalje nailaze na određena ograničenja, a ona su posebno izražena u slučaju digitalnih dobara i usluga.

"Velik broj ljudi i dalje propušta mnoge internetske proizvode i usluge, kao i brojne mogućnosti i prilike koje im internet nudi. To znači i ograničenja za neka internetska

poduzeća i nove poslovne inicijative jer ne mogu poslovati u mjeri u kojoj bi htjeli, kao i to da brojna poduzeća ne mogu iskoristiti kvalitetne digitalne usluge. Zato je jedinstveno digitalno tržište u Europi tako važno: uspostavljeno je da bi se osigurao jednak pristup proizvodima i uslugama, stvorilo odgovarajuće okruženje za dinamične i sigurne inovativne ekosustave na internetu te osiguralo da svaki europski građanin, poduzeće i vlada mogu imati povjerenja u internetske usluge i uživati u koristima koje im donosi digitalna revolucija" (Europska unija, 2017:2).

Važnost razvijanja jedinstvenog digitalnog tržišta velika je, a u budućnosti ono će imati sve veći značaj. Na narednoj slici moguće je uočiti zašto je to tržište važno.

Slika 2. Potrebe za jedinstvenim digitalnim tržištem

Izvor: Europska unija, 2017:2

Značaj digitalnog tržišta progresivno raste, a tako se povećaju i potrebe. Zbog toga je EU jedinstveno digitalno tržište uvrstila među svoje najviše prioritete. Stoga su ciljevi po pitanju dovršetka tog tržišta sljedeći (https://ec.europa.eu/commission/priorities/digital-single-market_hr):

- "Poticanje e-trgovine u EU-u uz rješavanje problema geografskog blokiranja i omogućavanje jeftinije i učinkovitije prekogranične dostave paketa.

- Modernizacija propisa EU-a o autorskim pravima kako bi bili primjereniji digitalnom dobu.
- Ažuriranje propisa EU-a o audiovizualnim djelatnostima i stvaranje jednakih uvjeta za usporedive digitalne izvore, suzbijanje nezakonitog sadržaja na internetu i zaštita najranjivijih korisnika.
- Bolji odgovor Europe na kibernapade jačanjem ENISA-e, agencije EU-a za kibersigurnost, i pružanjem učinkovitog načina odvratanja od počinjenja kaznenih djela na internetu te kaznenopravnog odgovora EU-a radi bolje zaštite europskih građana, poduzeća i javnih institucija.
- Iskorištavanje potencijala europskog podatkovnog gospodarstva s jasnim pravilima za slobodan protok neosobnih podataka u EU-u.
- Pružanje najbolje moguće internetske veze svim građanima EU-a kroz „povezivost za europsko gigabitno društvo“.
- Prilagodba propisa o e-privatnosti novom digitalnom okruženju
- Pomaganje velikim i malim poduzećima, istraživačima, građanima i javnim tijelima da na najbolji mogući način iskoriste nove tehnologije osiguravanjem da svatko ima potrebne digitalne vještine te financiranjem istraživanja EU-a u području zdravlja i računalstva visokih performansi“.

Osim fokusa na dovršetak jedinstvenog digitalnog tržišta i drugi su trendovi u današnje vrijeme aktualni u EU. Brojni trendovi aktualni su u Europskoj uniji danas. Jedan od njih je i povećanje broja stanovnika, što je odraz kombinacije prirodnog rasta, tj. toga da se svake godine više ljudi rodi negoli umre te neto migracije, odnosno činjenice da se više ljudi nastani u Uniji negoli ju napusti. Posebno je izraženo i slobodno kretanje radne snage.

Radnu snagu čine zaposleni i nezaposleni radnici. U radnu snagu nije uvršteno stanovništvo koje se nalazi na školovanju, održava kućanstvo, umirovljenici, osobe koje ne mogu raditi zbog fizičkih ili psihičkih razloga i koje aktivno ne traže posao. Oni čine skupinu ljudi izvan radne snage (Polovina i Medić, 2002:403).

Prema najnovijim dostupnim podacima od ukupno 306 milijuna stanovnika u radnoj dobi iz skupine država EU 28 otprilike njih 11 milijuna činili su građani u radnoj dobi (20 – 64 godina) koji su dugoročno živjeli u državi članici EU koja nije zemlja njihova državljanstva,

odnosno 3,7% ukupnog stanovništva država iz skupine EU 28. Kad je riječ o broju građana u radnoj dobi koji se u jednoj godini presele u drugu zemlju, broj takvih osoba iznosio je 2014. godine 1,1 milijun (što uključuje otprilike 100 000 građana EFTA koji su se preselili u Uniju i odgovara udjelu od 0,4% ukupnog stanovništva u radnoj dobi). Dodatnih 1,3 milijuna radnika svaki dan prijeđe granicu jer rade u državi članici koja nije zemlja njihova boravišta (Europski revizorski sud, 2018:11). Tablica 2 navodi detaljnije podatke o slobodnom kretanju radne snage.

Tablica 2. Podatci o građanima koji su se preselili u drugu državu članicu (2015.)

Broj/udio	Vrsta mobilnosti
11,3 milijuna	Građani u radnoj dobi (20 - 64 godina) koji su se dugoročno preselili iz jedne u drugu državu unutar skupine država EU 28
3,7 %	...udio takvih osoba u ukupnom stanovništvu u radnoj dobi u skupini država EU 28
8,5 milijuna	Aktivni građani koji su se preselili iz jedne u drugu državu unutar skupine država EU 28 (osobe koje su zaposlene ili traže posao)
1,3 milijuna	Prekogračnični radnici iz država EU-28 (20 – 64 godina) 2015. godine
1,1 milijun	Broj građana u radnoj dobi koji su se 2014. godine preselili iz jedne u drugu državu unutar skupine država EU 28 i EFTA
0,4 %	...udio takvih osoba u ukupnom stanovništvu u radnoj dobi u skupini država EU-28 i zemljama EFTA
0,6 milijuna	Građani koji su se 2014. godine vratili u zemlju svojeg državljanstva

Izvor: Europski revizorski sud, 2018:11

Iz tablice vidljivo je kako je riječ o velikim brojkama građana koji su se preselili iz jedne u drugu državu unutar skupine država EU 28. Pravo slobodnog kretanja radne snage posebno koriste države članice u kojoj ekonomska, odnosno gospodarska situacija nije povoljna. Građani EU tako koriste prilike za bolji posao i općenito veću kvalitetu života, a to je posebno izraženo, kao što će poslije biti prikazano, i u RH.

"Glavna odredišta u koja se navedenih 11,3 milijuna građana preselilo bila su Njemačka, koja je primila najveći broj osoba u radnoj dobi (2,7 milijuna ili 22% svih osoba koje su se preselile u drugu državu), i, netom iza nje, Ujedinjena Kraljevina s 2,1 milijunom takvih osoba. Zemlje s najvećim udjelom mobilnih radnika u stanovništvu u radnoj dobi bile su

Luksemburg (43%), Švicarska (19%), Cipar (15%) i Irska (10%)" (Europski revizorski sud, 2018:12).

Zbog toga što slobodno kretanje radne snage omogućava bolje prilike za zaposlenje i bolju kvalitetu života, EU na različite načine potiče mobilnost radne snage. Različite se institucije, mehanizmi i instrumenti bave poticanjem zapošljavanja, a u sklopu toga i poticanjem mobilnosti radne snage. Tu posebno do izražaja dolazi i uloga različitih fondova EU, kao što je primjerice Europski socijalni fond (u daljnjem tekstu: ESF).

Od drugih trendova, valja spomenuti i starenje stanovništva. Životni vijek građana EU produljuje se, no istovremeno se rađa i sve manje djece. Imajući to na umu, kao i važnost nataliteta, EU oblikuje svoje politike. EU također prolazi i kroz procese povećanja broja članica i stanovnika, zbog čega se mnogo radi na ulaganjima u mlade koji su u potrazi za zaposlenjem kroz različite fondove, kao što je spomenuti ESF. Zbog svega toga postoji i povećana potreba za pouzdanim informacijama, stoga se mnogo radi i na učinkovitom informiranju građana EU.

Pokazalo se i kako građani EU žele jaču političku uniju te jačanje vanjske i sigurnosne politike. Zbog toga su definirani i postavljeni ciljevi zajedničke vanjske i sigurnosne politike. Današnje ciljevi te politike su (https://europa.eu/european-union/topics/foreign-security-policy_hr):

- "očuvati mir te ojačati međunarodnu sigurnost.
- promicati međunarodnu suradnju.
- razviti i učvrstiti:
 - demokraciju,
 - vladavinu prava,
 - poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda".

Politička unija, ali i druge odrednice i vrijednosti EU djelomično su u opasnosti zbog nastojanja Velike Britanije da napusti EU. Cijeli proces odužio se i zasada je još nepoznato kakvi će ishodi biti. No, kako god da se situacija razriješi, ostavit će određene posljedice na funkcioniranje EU i njenih članica. Stoga se u nastavku ukratko proučava tzv. slučaj BREXIT.

4.3. Slučaj BREXIT

U lipnju 2016. godine 52% građana UK izjasnilo se da žele napustiti EU. Odaziv glasača bio je velik, 71,8%, a glasalo je preko 30 milijuna ljudi. Godine 2017. UK je i službeno je obavijestila EU o svojoj namjeri izlaska iz te državne tvorevine. To je za sobom povuklo niz pitanja i komplikacija (Hunt i Wheeler, 2016).

Smatra se da postoji više razloga koji su doveli do BREXIT-a. Kao jedan od glavnih ističe se loša informiranost stanovništva o položaju Ujedinjenog Kraljevstva i ispregovaranim novim uvjetima. Stvarne ekonomske posljedice ostanka ili izlaska nisu bile dovoljne istaknute, stoga su mnogi građani glasali a da zapravo nisu bili dovoljno informirani.

Kada se izlazak Ujedinjenog Kraljevstva konačno i dogodi, to će neminovno imati značajnije gospodarske posljedice i na UK i na 27 članica EU. Intenzitet tih posljedica ovisit će od zemlje do zemlje, kao i o jačini i prirodi gospodarskih veza između svake pojedine zemlje i UK. Također, doći će i do određenih političkih posljedica, pa i društvenih, socijalnih i drugih.

"Prije svega, izlazak iz Unije imat će izravne i posredne gospodarske efekte kako za UK, tako i za EU. Izravni će nastati uglavnom zbog izlaska UK-a iz zajedničkog europskog tržišta na kojemu vrijede četiri slobode – sloboda kretanja roba, usluga, kapitala i ljudi, i proizlazit će iz promjene prirode odnosa između UK-a i svake pojedine članice EU-27. Posredni učinci proizlazit će iz djelovanja izlaska UK-a iz Unije na ponašanje ljudi i gospodarskih subjekata, promjene političkih odnosa u Europi i unutar pojedinih zemalja, funkcioniranja institucija, i neizravnih gospodarskih veza pojedine zemlje s UK-om preko drugih članica Unije koje su uspostavljene preko lanaca vrijednosti i drugih vrsta razgranatih prekograničnih poslovnih odnosa" (Švaljek, 2017:20).

No, kada će UK zaista i napustiti EU te čak i hoće li, to još nije poznato. Pregovori su vrlo složeni a do sada parlament UK nije prihvatio niti jedno od mnogobrojnih rješenja, zbog čega UK još uvijek nije napustila EU. Rok za izlazak trenutačno je odgođen do 31. listopada 2019. godine. To je zasada druga odgoda koju Europsko vijeće odobrava. U cijelom procesu pregovara postalo je jasno i da EU nema jasno definirane uvjete izlaska država članica iz EU, za razliku od njihovog ulaska.

5. Republika Hrvatska u Europskoj uniji

RH je postala punopravna članica EU 1. srpnja 2013. godine. No, prije nego što je dobila status punopravne članice morala je proći dugotrajan i složen proces pregovora oko članstva u EU. Za razliku od procesa izlaska iz EU koji nije jasno definiran, što se ispostavilo na primjeru BREXIT-a, procedura oko ulaska vrlo je jasna i konkretna.

Potrebno je napomenuti kako se pregovori oko članstva u EU ne vode oko same pravne stečevine EU jer ona je nepromjenjiva kada je u pitanju članstvo neke članice. Pregovori se vode oko usklađivanja nacionalnih zakonodavstva, a tiču se različitih područja, odnosno uvjeta pod kojim neka država kandidatkinja postaje punopravna članica EU.

"Pregovarati se može tek o tzv. iznimkama i prijelaznim razdobljima, ali s konkretnim i ozbiljnim argumentima, pod pretpostavkom da određene kriterije država ne može ispuniti do ulaska u Uniju. Upravo se kod ugovaranja tih tranzicijskih razdoblja pokazuje vještina pregovaračkog tima i pregovarača. Unija se s prijelaznim razdobljima može složiti, ako imaju točno određeni rok. Nije ključno inzistirati na završetku pregovora i traženju datuma pristupa. Prilagodba standardima EU-a je u samom interesu države koja želi postati njezinom članicom" (Beširević, 2005:21).

U praksi se tako pregovara jedino uvjetima i rokovima prenošenja europske pravne stečevine u nacionalno zakonodavstvo. Iz tog se razloga pregovori ne smatraju klasičnim pregovorima, već se više smatraju procesom prilagodbe nacionalnog zakonodavstva europskoj pravnoj stečevini. Taj procesa morala je proći i RH, što se proučava u nastavku.

5.1. Pregovori oko članstva

Europsko je vijeće u lipnju 2000. godine utvrdilo da Hrvatska ispunjava uvjete za potencijalnoga kandidata za članstvo u Europskoj uniji (EU). Integracijski proces usmjeren prema kandidaturi i punopravnom članstvu u EU-u postaje otada temeljnom hrvatskom "državnom strategijom" i vanjskopolitičkim ciljem, razvijajući se "različitim brzinama" i s različitim stupnjevima uspješnosti na putu prema očekivanom krajnjem cilju. Tako je 5. prosinca 2001. godine Hrvatski sabor ratificirao Sporazum o stabilizaciji i pridruživanje

Hrvatske Europskoj uniji, a isti je taj sporazum 12. prosinca potvrdio i Europski parlament (Sošić, 2006:145).

RH je zahtjev za punopravno članstvo u EU podnijela 21. veljače 2003. godine u Ateni. Zahtjev je podnesen Vijeću EU, što je uobičajen postupak. U to vrijeme Vijećem je predsjedavala Grčka.

"Nakon podnošenja zahtjeva za članstvo u Europskoj uniji (21. veljače 2003.), Vijeće Europske unije je u vrlo kratkom roku, već u travnju 2003. zadužilo Europsku komisiju da izradi mišljenje o hrvatskom zahtjevu. Komisija je 10. srpnja 2003. Hrvatskoj uputila tzv. upitnik s 4.560 pitanja iz različitih područja funkcioniranja države, institucija, gospodarstva i sl. Odgovori na upitnik svojevrsna su slika stanja u Hrvatskoj, a sastavljanje tih odgovora bio je vrlo opsežan posao koji je završen u zadanom roku od tri mjeseca, pa su tako odgovori na upitnik uručeni Europskoj komisiji 9. listopada 2003. (Europska komisija je u prosincu 2003. i u siječnju 2004. uputila dodatna 184 pitanja na koja je Vlada RH utvrdila i prosljedila odgovore.)" (<https://uprava.gov.hr/kako-je-izgledao-put-republike-hrvatske-ka-punopravnom-clanstvu-u-europskoj-uniji/12417>).

Sukladno odgovorima na upitnik, ali i drugim izvorima kao što su države članice EU, međunarodne organizacije, nevladine udruge i sl., Europska komisija je 20. travnja 2004. donijela pozitivno mišljenje o zahtjevu RH. Sukladno tomu, Europska komisija Vijeću je preporučila da donese odluku o početku, odnosno otvaranju pregovara s RH o punopravnom članstvu. Već u lipnju 2004. godine RH je dobila status kandidatkinje za ulazak u EU.

"Statusom države kandidatkinje Republika Hrvatska je dobila (<https://uprava.gov.hr/kako-je-izgledao-put-republike-hrvatske-ka-punopravnom-clanstvu-u-europskoj-uniji/12417>):

- jasnu perspektivu članstva - Hrvatskoj je stjecanje statusa kandidata otvorilo jasnu perspektivu punopravnog članstva u Europskoj uniji
- preuzimanje obveze provođenja svih reformi koje su nužne za ispunjavanje kriterija za članstvo i uspješno uključivanje u EU - samim potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju Hrvatska se obvezala na provođenje reformi radi približavanja Europskoj uniji. Međutim, da bi postigla cilj spremnosti za članstvo Hrvatska još bržim tempom provodi potrebne reforme.
- sudjelovanje u programima pomoći Europske unije."

Međutim, postojale su neke prepreke za otvaranje pregovora o članstvu u EU. Jedna od glavnih prepreka bila je suradnja sa međunarodnim sudom u Hagu. Kako bi pregovori mogli otpočeti, RH je trebala predati ratnu dokumentaciju, tajne spise te izručiti zapovjedni lanac koji je sudjelovao u određenim ratnim operacijama u Domovinskom ratu.

"Uvečer 17. ožujka 2005, dana kada je prvobitno bilo predviđeno da službeno započnu pregovori između Europske unije i Hrvatske, EU je obznanio odgodu otvaranja pregovora zbog nedostatne suradnje Hrvatske s Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju. Nije određen novi datum početka pregovora i Hrvatska se našla u kritičnom položaju s obzirom na svoje ambicije da uđe u EU što je prije moguće. No Hrvatska je Vlada, unatoč poteškoćama u pronalaženju i uhićenju optuženoga generala Gotovine, te uz istodobno odupiranje prosvjedima njegovih pristaša u Hrvatskoj, dokazala svoju potpunu odlučnost da učini sve kako bi pregovori započeli. Dana 3. listopada 2005. Unija je službeno otvorila pregovore" (Ott i dr., 2006:13).

Mnogi smatraju kako je ključni trenutak za otvaranje pregovora sa EU bilo izručenje hrvatskih generala. Dakle, godine 2005. EU je utvrdila kako RH u potpunosti surađuje sa Haškim sudom pa su tako pregovori konačno i otvoreni. Ipak, pitanje suradnje sa Haškim sudom povlačilo se i dalje tokom pregovora, a zatvaranje tog poglavlja također se može okarakterizirati kao ključno u procesu pregovora.

"Nakon što su i službeno otvoreni, pregovori počinju tzv. 'screeningom' - analitičkim ispitivanjem usklađenosti hrvatskoga zakonodavstva s pravnom stečevinom EU-a. Tim procesom precizno se određuje koja pravila i zakone EU-a Hrvatska već ima u svojem pravnom sustavu, koje tek treba prihvatiti, a za koje treba tražiti prijelazna razdoblja" (Beširević, 2005:20).

Započela je faza utvrđivanja razlika u svakom od poglavlja pregovora kojih je bilo 35. Sukladno utvrđenim razlikama RH trebala se izjasniti može li u cijelosti prihvatiti pravnu stečevinu EU te uskladiti utvrđene razlike između europskog i nacionalnog zakonodavstva. Analiza je RH ostavila i mogućnost da zatraži prijelazna razdoblja za usklađivanje sa europskim zakonodavstvom. Taj je postupak trajao oko godinu dana.

Od velikog je značaja bilo za najosjetljivija, najsloženija i najviše problematična područja, odnosno poglavlja, ugovoriti prijelazna razdoblja kako bi se stvorio prostor i vrijeme potrebno za usklađivanje. Otvaranjem pojedinačnih pregovora o pojedinim poglavljima pregovarala se i o uvjetima pod kojima će RH implementirati pravnu stečevinu EU u nacionalno zakonodavstvo, što je, osim prijelaznih razdoblja, uključivalo i izuzeća.

"Za vođenje pregovora s EU uspostavljen je posebni mehanizam, koji su sačinjavali Državno izaslanstvo za pregovore, Koordinacija za pregovore kao međuresorno radno tijelo, Pregovaračka skupina (s po jednim članom za svako od 35 poglavlja pregovora), 35 radnih skupina za pripremu pregovora po pojedinim poglavljima (s ukupno preko 1.500 članova), Ured glavnog pregovarača te Tajništvo pregovaračke skupine. Za praćenje pregovora osnovan je Nacionalni odbor kao radno tijelo Hrvatskog sabora. Tijekom procesa europeizacije nakon 2000. Hrvatska je donijela više od 500 zakona kojima je hrvatski pravni sustav usklađen s europskom pravnom stečevinom" (Koprić, 2014:23).

Jasno je da su pregovori bili složeni te je iz tog razloga bilo potrebno osigurati i velike kadrovske resurse kako bi se oni mogli odvijati. Postojalo je nekoliko ključnih problema u poglavljima o kojima se pregovaralo. Jedan od njih su i pregovori sa Slovenijom po pitanju državnih granica. U postupku pregovora za članstvo u EU odnosi sa Slovenijom postupno su se pogoršavali pa je tako 19. prosinca 2008. godine Slovenija blokirala ulazak RH u EU te tako odgodila predviđeni ulazak. Pregovori nisu mogli biti nastavljeni dok se ne riješi pitanje odnosa sa Slovenijom, a u konačnici, vještom diplomacijom, to je i učinjeno.

Nisu sva poglavlja o kojima se pregovaralo za RH bila od istog značaja. Osim spomenutog, velike su kritike bile upućene i na račun tromosti i glomaznosti državne uprave. Stanje u pravosuđu bilo je još jedan od ključnih problema, po pitanju neučinkovitosti pravnog sustava i vremena potrebnog za donošenje i provođenje presuda.

Nešto po čemu se RH posebno istaknula u pregovorima je i rješavanje problema korupcije. "Hrvatska se tijekom pristupnih pregovora obvezala ostvariti značajne rezultate u borbi protiv organiziranog kriminala i korupcije na svim razinama vlasti i u osjetljivim područjima, poput javne nabave. Također, preuzela je obvezu provedbe oštrijih preventivnih mjera u borbi protiv korupcije i sukoba interesa, a obje su obveze izravno povezane s nastavkom jačanja

neovisnosti, odgovornosti, nepristranosti, profesionalizma i učinkovitosti pravosuđa" (Institut za međunarodne odnose, 2012:46).

U postupku pregovara došlo je i do promjene Ustava, no ne zbog zahtjeva EU. "Naime prema Ustavu Republike Hrvatske, udruživanje Hrvatske u saveze s drugim državama podrazumijeva razrađen političko-pravni postupak o kojem u konačnici odlučuju birači na referendumu. Prema Ustavu iz 1990., za takvu je odluku bila potrebna natpolovična većina svih birača. To je značilo da bi na referendumu za pristupanje Hrvatske Europskoj uniji za članstvo trebala glasati ne samo većina izašlih birača, nego većina svih birača u zemlji. Taj se uvjet unaprijed činio teško ostvarivim te su čelnici parlamentarnih stranaka u ljeto 2010., kada je završetak pregovora bio izvjestan, odlučili promijeniti Ustav" (Picula i Žnidarić, 2015:15).

Stoga je vlast, u dogovoru s oporbom, donijela novu ustavnu normu. Odluka o udruživanju RH u saveze s drugim državama sada se donosi na referendumu većinom glasova birača koji su pristupili referendumu. To je značilo da više nije bila potrebna većina u pogledu ukupnog broja glasača koji su pristupili referendumu.

Pregovori s EU polako su se bližili kraju. Za određena je poglavlja RH zatražila prijelazna razdoblja za potpuno usklađivanje s pravnom stečevinom EU i nakon pristupanja Uniji. Nakon što su pregovori bili završeni, rezultati su bili ugrađeni u Ugovor o pristupanju EU. Taj su ugovor ratificirale sve države članice. Uslijedio je referendum o ulasku u EU gdje se većina građana izjavilo za ulazak.

"Rezultati su bili u skladu s očekivanjima i u vezi s podrškom hrvatskom članstvu u Europskoj uniji i u vezi s interesima birača prema toj odluci. Tako je na referendum izašlo manje od polovine birača, konkretno njih 43,51 posto (u samoj Hrvatskoj 47,55 posto, ne računajući hrvatske državljane u inozemstvu). Na taj su se način ostvarila strahovanja da referendum neće privući ni natpolovičan interes hrvatskih birača te je spomenuta promjena Ustava prevenirala mogućnost da odluka propadne upravo na referendumu. S druge strane za članstvo Republike Hrvatske u Europskoj uniji glasalo je 66,27 posto birača izašlih na referendum, dok je protiv članstva bilo 33,13 posto (0,60 posto birača nije se izjasnilo ni 'za' ni 'protiv')" (Picula i Žnidarić, 2015:15). Nakon referenduma uslijedilo je dovršavanje postupka ratifikacije Ugovora, a konačno, 1. srpnja 2013., RH je postala i punopravna članica EU.

5.2. Republika Hrvatska u europskom kontekstu (EU)

U ovom poglavlju proučit će se neki statistički podatci kako bi se vidjelo gdje se RH nalazi u kontekstu drugih članica EU. Započet će se sa pregledom stope realnog rasta BDP-a, postotne promjene u odnosu na prethodnu godinu. To je prikazano u tablici 3.

Tablica 3. Stopa realnog rasta BDP-a, postotna promjena u odnosu na prethodnu godinu

Država	2018.
Austrija	2.7
Belgija	1.4
Bugarska	3.1
Cipar	3.9
Češka	2.9
Danska	1.4
Estonija	3.9
Finska	2.3
Francuska	1.5
Grčka	1.9
Hrvatska	2.6
Irska	6.7
Italija	0.9
Latvija	4.8
Litva	3.5
Luksemburg	2.6
Mađarska	4.9
Malta	6.6.
Nizozemska	2.7
Njemačka	1.4
Poljska	5.1
Portugal	2.1
Rumunjska	4.1
Slovačka	4.1
Slovenija	4.5
Španjolska	2.6
Švedska	2.3
Ujedinjeno Kraljevstvo	1.4

Izvor: Eurostat. Real GDP growth rate - volume. URL:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=ttec00115> (15. svibnja 2019.)

Po stopi realnog rasta BDP-a, odnosno postotnoj promjeni u odnosu na prethodnu godinu, RH se otprilike nalazi na sredini u usporedbi sa drugim državama članicama EU sa stopom od 2.6. Pregledom i nekih drugih podataka može se zaključiti kako hrvatski BDP raste osjetno manje negoli BDP drugih država s kojima je Hrvatska po mnogočemu usporediva. Ipak, sve do 2013. godine hrvatsko je gospodarstvo pet godina zaredom bilježilo pad BDP-a, stoga je rast BDP-a zasigurno pozitivna stvar. Ipak, to je teško dovesti u vezu sa članstvom u EU i za to bi trebalo provesti detaljnija i kompleksna istraživanja. Sljedeći podatci koji će se proučiti tiču se nezaposlenosti unutar država članica EU. Podatci se odnose na treći mjesec 2019. godine.

Tablica 4. Stopa nezaposlenosti u državama članicama EU u 3. mjesecu 2019.

Država	3. mj. 2019.
Austrija	4.8
Belgija	5.7
Bugarska	4.6
Cipar	7.0
Češka	1.9
Danska	5.3
Estonija	4.6
Finska	6.6
Francuska	8.8
Grčka	18.5
Hrvatska	7.4
Irska	4.6
Italija	10.2
Latvija	7.1
Litva	5.8
Luksemburg	5.5
Mađarska	3.4
Malta	3.5
Nizozemska	3.3
Njemačka	3.2
Poljska	3.4
Portugal	6.4
Rumunjska	3.8
Slovačka	5.7
Slovenija	4.4
Španjolska	14.0
Švedska	6.7
Ujedinjeno Kraljevstvo	3.7

Izvor: Eurostat. Real GDP growth rate - volume. URL:

<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=teilm020&tableSection=1&plugin=1> (15. svibnja 2019.)

Po ovom pokazatelju samo četiri države imaju veću stopu nezaposlenosti od RH. To su Grčka (18.5), Španjolska (14.0), Italija (10,2) te Francuska (8.8). Ipak, u odnosu na prethodna razdoblja, stopa nezaposlenosti u RH u padu. To je sigurno povezano sa članstvom u EU jer je velik broj ljudi iselio te se tako više ne vodi u evidenciji nezaposlenih osoba. O tome se govori u nastavku.

Otkako je RH postala punopravna članica EU, ima mogućnosti koristiti brojna prava koja Unija jamči. Jedno od onih koje se intenzivno koristi je i sloboda kretanja radne snage. Od ulaska u EU RH je tako napustilo mnogo više ljudi nego što se doselilo. Službeni podatci o kretanju radne snage ne prikazuju stvarnu sliku te su oni daleko manji nego što je njihov stvaran broj.

Posljednji jači emigracijski val počeo je globalnom ekonomskom krizom 2008. godine, a intenzivirao se ulaskom Hrvatske u članstvo Europske unije 2013. godine te je možda najnepovoljniji do sada jer se odvija u okolnostima smanjene rodnosti, prirodnog pada, ukupne depopulacije i ubrzanog procesa starenja stanovništva. Prave razmjere iseljavanja, ne samo suvremenog nego i u ranijim razdobljima, ne mogu se znati jer mnogi stanovnici prije iseljenja ne odjavljuju prebivalište premda prema Zakonu o prebivalištu iz 2012. godine imaju obavezu to činiti. Slična je situacija i kod prijave prebivališta jer se mnoge osobe fiktivno prijavljuju u Hrvatskoj zbog dobivanja socijalnih ili drugih prava, a ustvari žive u nekoj drugoj državi (Pokos, 2017:16). U tablici 3 prikazani su službeni statistički podatci.

Tablica 3. Službeni broj doseljenog i iseljenog stanovništva u/iz Hrvatske, 2009.-2016.

Godina	Doseljeni	Iseljeni	Migracijski saldo
2009.	8 648	9 940	-1 472
2010.	4 985	9 860	-4 875
2011.	8 534	12 699	-4 165
2012.	8 959	12 877	-3 918
2013.	10 378	15 262	-4 884
2014.	10 368	20 858	-10 490
2015.	11 706	29 651	-17 945
2016.	13 985	36 436	-22 451

Izvor: Pokos, 2017:17

Riječ je o podacima Ministarstva unutarnjih poslova koji se potom prosljeđuju Državnom zavodu za statistiku. Temeljem tih podataka nastaju službene publikacije o doseljenom i iseljenom stanovništvu te službeni podatci o vanjskoj migraciji.

"Premda okrnjeni, i ovako prikazani podatci pokazuju intenziviranje iseljeničkog procesa u promatranom razdoblju, pogotovo od 2014. nadalje, a što je uvjetovano ranije spomenutim razlozima: ulaskom Hrvatske u Europsku uniju 2013. godine te obvezom odjavljivanja prebivališta od 2014. godine. Tako je prema tim podacima 2016. godine u inozemstvo iselilo čak 266,6 posto više stanovnika nego 2009. godine ili 22,9 posto više nego 2015. godine" (Pokos, 2017:17).

Ipak, prava slika znatno je drugačija nego što to pokazuju službeni podatci. To je moguće uočiti preko službenih podataka o doseljenom stanovništvu u neke od najprivlačnijih odredišnih država. Jedna od njih, zapravo, najprivlačnija odredišna država za stanovnike RH je Njemačka. Ta je država već duži niz godina na prvom mjestu po prihvatu iseljenih stanovnika iz RH. Službeni podatci hrvatske statistike o iseljavanju i doseljavanju u Njemačku prikazani su u tablici 4.

Tablica 4. Broj doseljenih i iseljenih stanovnika iz/u Njemačku, 2009.-2016

Godina	Doseljeni	Iseljeni	Migracijski saldo
2009.	733	459	274
2010.	456	775	-319
2011.	679	1 061	-382
2012.	620	1 883	-1 263
2013.	913	2 193	-1 280
2014.	1 095	7 961	-6 866
2015.	1 770	12 325	-10 555
2016.	2 582	20 432	-17 850

Izvor: Pokos, 2017:17

Vidljivo je kako je 2009. godine u Njemačku uselilo 46,7 posto, a 2016. godine već 71,2 posto ukupnog broja stanovnika Hrvatske iseljenih u države članice Europske unije. Ovdje je također vidljiv nagli porast iseljenih između 2013. i 2014. godine (263 posto) čemu je glavni razlog ulazak Hrvatske u EU, 1. srpnja 2013. godine, čime se uvelo slobodno kretanje ljudi,

roba i usluga u članicama EU-a. Ipak, Njemačka je hrvatskim radnicima nametnula privremeno ograničavanje zapošljavanja do 1. srpnja 2015. godine kada se potpuno izjednačavaju s radnicima starih država članica. Nakon što su ta ograničenja ukinuta, 2016. godina dolazi do drastičnog apsolutnog porasta iseljenih te je samo u odnosu na 2012. godinu taj broj veći za 18,5 tisuća, a u odnosu na 2015. godinu za 8 107 osoba (Pokos, 2017:17).

Jasno je da su razmjeri iseljavanja nakon ulaska u EU veliki, no, prikazana hrvatska statistika drugačija je od njemačke. Brojevi su znatno manji, stoga se u narednoj tablici navodi broj hrvatskih državljana u Njemačkoj sukladno njemačkoj statistici.

Tablica 5. Broj hrvatskih državljana u Njemačkoj, 2009.-2016., njemački podatci

Godina	Broj hrvatskih državljanina	Indeks promjene 2009. = 100	Lančani indeks
2009.	221 222	100	-
2010.	220 199	99,5	99,5
2011.	223 014	100,8	101,3
2012.	224 971	101,7	100,9
2013.	240 543	108,7	106,9
2014.	263 347	119,0	109,5
2015.	297 895	134,7	113,1
2016.	332 605	150,3	111,7

Izvor: Pokos, 2017:18

"Nasuprot hrvatske, njemačka statistika prikazuje znatno veći broj doseljenih u njihovu državu, ali pri interpretaciji podataka treba biti vrlo oprezan. Naime, njemački podatci ne odnose se na doseljenike iz Hrvatske, već na stanovnike s hrvatskim državljanstvom, a koji su u Njemačku mogli doseliti i iz drugih država (najviše iz Bosne i Hercegovine). Između 2009. i 2012. godine broj hrvatskih državljana je stagnirao, a između prve dvije promatrane godine čak se i smanjio za tisuću osoba. Kao i prema podacima DZS-a, 2014. godine je zabilježen znatno veći porast nego ranijih godina (9,5 posto u odnosu na 2013.) dok je 2015. i 2016. godine porast bio još intenzivniji (13,1 posto, odnosno 11,7 posto u odnosu na prethodne godine)" (Pokos, 2017:18).

Slično vrijedi i za druge popularne odredišne destinacije, kao što su npr. Irska i Austrija. Dakle, moguće je zaključiti da je RH ulazak u EU donio još veći trend iseljavanja zbog korištenja prava slobodnog kretanja radne snage. Za RH to nije dobar trend jer RH tako broji sve manje stanovnika što za sobom vuče brojne posljedice, pa i one demografske.

Kao što je već spomenuto, jedna od pogodnosti i mogućnosti koje EU nudi su korištenje sredstava europskih fondova. Ipak, hrvatskim je korisnicima od početka 2014. do kraja 2018. godine iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova (ESIF) ugovoreno 57, a isplaćeno tek 21,54 posto, odnosno 1,98 milijardi od ukupno dostupnih 10,7 milijardi eura, što Hrvatsku po iskorištenosti sredstava čini drugom najgorom članicom Europske unije, odmah iza Španjolske" (<http://hr.n1info.com/Vijesti/a370038/Predzadnji-smo-u-Europi-po-iskoristenosti-EU-fondova.html>).

Razlog tomu je što se institucije RH nisu kvalitetno pripremile za korištenje velikih financijskih alokacija iz fondova. Tijela, jedinice lokalne samouprave, javna poduzeća i institucije nedovoljno su koordinirane, a postoji i problem sa ljudskim resursima u vidu njihovog broja, ali i stručnosti. Odgovornost za sustav upravljanja i kontrole vrlo je niska, zbog čega se greške rijetko ispravljaju. Osim toga, RH i dalje ima problema sa pravnom zaštitom, što otežava provedbu složenih EU projekata. Mnogi korisnici stoga odustaju od projekata, a velik broj projekata koji se i provodi, provodi se usporeno.

Ipak, bez obzira na opisane probleme i ograničenja, u 2018. godini u odnosu na prethodnu godinu i prethodna razdoblja odvijalo se značajnije poboljšanje u vidu iskorištenosti sredstava iz ESIF. Stručnjaci zato smatraju da RH treba učiti na svojim greškama te u narednom razdoblju, do 2020. godine, iskoristiti sredstva koja su joj na raspolaganju.

U konačnici, može se zaključiti da je članstvo RH u EU rezultiralo i pozitivnim i negativnim posljedicama. Neki međusobni utjecaji, poput gospodarskog napretka, nisu još dovedeni u vezu te ih je potrebno istražiti, međutim, ono što se nedvojbeno može zaključiti je kako RH ne koristi u dovoljnoj mjeri prilike i pogodnosti koje joj članstvo u EU donosi. To je potvrđeno i na primjeru europskih fondova.

6. Budućnost Europske unije

Budućnost i prosperitet EU ovisi o uspješnosti odgovara na različite izazove. Neki od njih su globalizacija, utjecaj novih tehnologija na društvo i radna mjesta, sigurnosni aspekti, rast populizma, itd. Sukladno tim izazovima, ali i postojećim trendovima, EU treba oblikovati svoje strategije te definirati ciljeve i prioritete, što je, kao što je viđeno, EU i učinila.

Budućnost procesa integracija obuhvaća sljedeće (Vlada Republike Hrvatska, 2017:5):

- zaštićena i sigurna Europa,
- prosperitetna i održiva Europa,
- socijalna Europa,
- globalno snažnija Europa

Europska komisija u 2017. godini predstavila je Bijelu knjigu, dokument u kojem su navedeni mogući smjerovi EU u budućnosti. Navodi se pet mogućih scenarija razvoja, a to su: (https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_hr):

1. fokus na nastavljanje pozitivnih reformi
2. postupno fokusiranje na jedno tržište
3. dopuštanje članicama koje žele učiniti više zajednički rad u specifičnim područjima
4. fokus na efikasnost i brzinu u odabranim područjima, uz istovremeni manji učinak na drugim područjima
5. zajednički rad država članica u svim politikama Unije kako bi se učinilo više

Dio stručnjaka smatra i da je budućnost EU upitna te da lako može doći do raskola, što se zapravo i moglo uočiti na primjeru UK, odnosno BREXIT-a. Vidljivo je bilo kako će izlazak UK iz EU ostaviti velike posljedice, no, moguće je da će one biti još i veće negoli se predviđaju. EU zato treba pažljivo osmisliti i provesti strategije kojima će odgovoriti na navedene izazove i prijetnje, ali kojima će ujedno i osigurati integritet i zajedništvo.

7. Zaključak

Geneza EU započinje nakon Drugog svjetskog rata kada se javljaju prve moderne ideje o ujedinjenoj Europi. Dana 9. svibnja 1950. godine francuski je ministar vanjskih poslova, Robert Schuman, na konferenciji za tisak iznio deklaraciju o kreiranju ujedinjene Europe, stoga povijesni razvoj EU započinje 1950. godine prijedlogom za osnivanje Europske zajednice za ugljen i čelik koja je okupila šest europskih država - Belgiju, Francusku, Njemačku, Italiju, Luksemburg i Nizozemsku. Pariškim ugovorom iz 1951. odvio se i pravni početak EU.

Osim početaka realizacije veće sigurnosti u Europi, temeljni motiv bio je stvaranje zajedničkog tržišta za ugljen i čelik. Motivi i prioriteti Zajednice vrlo brzo su se mijenjali, odnosno nadopunjavali. S vremenom je tako došlo i do ukidanja raznih barijera, kao što su carinske, što je potpomoglo realizaciju ideje o stvaranju jedinstvenog europskog tržišta. Stoga se u narednom razdoblju intenzivnije promišlja o stvaranju jedinstvenog europskog tržišta koje bi obuhvatilo sve proizvode, a plan je bio i stvoriti posebnu zajednicu za nuklearnu energiju. Uslijedili su pregovori šest država članica pa je tako 1957. godine potpisan Rimski ugovor.

Vrlo brzo dolazi i do prvih proširenja, odnosno novih članica EU. Prema određenim autorima postoji šest krugova proširenja, a prema drugima sedam, no, u principu, riječ je o istim državama. Jedina razlika je u tome što jedni smatraju da se šesto proširenje odvijalo u dvije etape, dok drugi pod drugom etapom smatraju sedmo proširenje.

Godina 1993. od posebne je važnosti jer je tada potpisan Maastrički sporazum koji traži monetarnu uniju te jaču političku uniju, no to je ujedno i godina kada je Europska ekonomska zajednica promijenila ime u Europsku uniju. Još jednom dolazi do novih prioriteta, motiva i ciljeva, kao što je promoviranje ekonomskih i socijalnih interesa, održivost, zajednička sigurnosna politika, jačanje ljudskih prava, demokracija, borba protiv korupcije i organiziranog kriminala, itd.

Europska unija danas broji 28 članica. Status država kandidatkinja za članstvo u Europskoj uniji imaju: Crna Gora, Island, Makedonija, Turska i Srbija, dok status potencijalnih država

kandidatkinja imaju: Albanija, Bosna i Hercegovina i Kosovo. Prostire na više od četiri milijuna kvadratnih kilometara, a po broju stanovnika, njih 508 milijuna, zauzima treće mjesto na svijetu, odmah iza Kine i Indije. Nadalje, EU je najveće svjetsko gospodarstvo koje čini više od 20% svjetskog bruto domaćeg proizvoda.

Brojne su zajedničke politike koje EU provodi, kao što su npr. regionalna, kohezijska, socijalna, ekonomska, monetarna, itd. U današnje vrijeme EU također posjeduje i složen sustav institucija koji se može podijeliti na institucije odlučivanja, bankarske institucije te ostale institucije.

S obzirom na današnje trendove i moderno doba, EU je definirala svoj daljnji razvojni put. Između ostaloga, naglasak je stavljen na dovršetak razvoja jedinstvenog digitalnog tržišta, poticanje mobilnost radne snage, jačanje političke unije, i dr. Jedan od trendova je i starenje stanovništva. Životni vijek građana EU produljuje se, no istovremeno se rađa i sve manje djece. Imajući to na umu, kao i važnost nataliteta, EU oblikuje svoje politike. EU također prolazi i kroz procese povećanja broja članica i stanovnika, zbog čega se mnogo radi na ulaganjima u mlade koji su u potrazi za zaposlenjem kroz različite fondove. Posebno je aktualan i problematičan slučaj BREXIT, odnosno nastojanje UK da izađe iz EU, što će ostaviti velike posljedice za EU i njene članice, ali i za UK.

RH je postala punopravna članica EU 1. srpnja 2013. godine. No, prije nego što je dobila status punopravne članice morala je proći dugotrajan i složen proces pregovora oko članstva u EU. Uvidom u različite podatke zaključeno je da je članstvo RH u EU rezultiralo i pozitivnim i negativnim posljedicama. Neki međusobni utjecaji, poput gospodarskog napretka, nisu još dovedeni u vezu te ih je potrebno istražiti, međutim, ono što se nedvojbeno može zaključiti je kako RH ne koristi u dovoljnoj mjeri prilike i pogodnosti koje joj članstvo u EU donosi. To je potvrđeno i na primjeru europskih fondova.

Europska komisija u 2017. godini predstavila je Bijelu knjigu, dokument u kojem su navedeni mogući smjerovi EU u budućnosti. Ipak, neki analitičari smatraju kako je budućnost EU upitna te da lako može doći do raskola, što je vidljivo i na primjeru BREXIT-a. Zato je od velikog značaja za EU osmišljavanje adekvatnih strategija kojima će odgovoriti na izazove i probleme te tako osigurati svoj integritet.

Literatura

1. Barić Punda, V. (2006). Hrvatska i Europska unija: Izazovi integracije. Split: Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu
2. Beširević, N. (2005). Otvaranje pregovora između Hrvatske i EU: Usuglašavanje o medijskim slobodama. Medijska istraživanja 11 (2), str. 19-32.
3. Beširević, N. i dr. (2012): Sve što ste htjeli znati o ulasku Hrvatske u EU, Europski edukacijski forum, Zagreb
4. Delegacija Europske komisije u Republici Hrvatskoj (2006): Kako radi Europska unija - Vaš vodič kroz institucije Europske unije, Delegacija Europske komisije u Republici Hrvatskoj, Zagreb.
5. Đurđević, Z. (2004): Proračun Europske Unije, Financijska teorija i praksa 28 (2), str. 181-202.
6. EUR-Lex. Jedinstveni europski akt. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:xy0027> (3. svibnja 2019.)
7. Europedia. URL: http://www.europedia.moussis.eu/books/Book_2/2/1/?all=1 (5. svibnja 2019.)
8. Europska komisija (2017): Bijela knjiga o budućnosti Europe i daljnji koraci. URL: https://ec.europa.eu/commission/white-paper-future-europe-reflections-and-scenarios-eu27_hr (17. svibnja 2019.)
9. Europska središnja banka. Zadaće. URL: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/tasks/html/index.hr.html> (11. svibnja 2019.)
10. Europska unija (2017). Jedinstveno digitalno tržište. Zagreb: Europska komisija
11. Europska unija. Institucije EU-a i ostala tijela. URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_hr (11. svibnja 2019.)
12. Europska unija. Povijest Europske unije. URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/history_hr (2. svibnja 2019.)
13. Europska unija. Živjeti u EU-u. URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hr#tab-0-0 (8. svibnja 2019.)
14. Europski parlament (2013). Kratki vodič o Europskoj uniji. Europska unija: Ured za publikacije Europske unije

15. Europski parlament. Europska unija i njezini trgovinski partneri. URL:
[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/060201/04A_FT\(2013\)060201_HR.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/fiches_techniques/2013/060201/04A_FT(2013)060201_HR.pdf) (11. svibnja 2019.)
16. Europski parlament. Proširenje Unije. URL:
<http://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/167/prosirenje-unije> (7. svibnja 2019.)
17. Eurostat. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/home?> (15. svibnja 2019.)
18. Hrvatski sabor i Europska unija (2012): Vijeće Europske unije - edukativni letak, Hrvatski sabor, Zagreb.
19. Hunt, A., Wheeler, B. (2016). All you need to know about the UK leaving the EU. URL: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887#share-tools> (12. svibnja 2019.)
20. Institut za međunarodne odnose (2012). Hrvatska i Europska unija - prednosti i izazovi članstva. Zagreb: IMO.
21. Kesner-Škreb, M. (2006): Institucije Europske unije, Financijska teorija i praksa, 31 (1), str. 73-75.
22. Koprić, I. (2014). Prilagodbe hrvatske javne uprave europskim standardima. Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske 5 (1), str. 8-39.
23. Ministarstvo uprave. Kako je izgledao put Republike Hrvatske ka punopravnom članstvu u Europskoj uniji? URL: <https://uprava.gov.hr/kako-je-izgledao-put-republike-hrvatske-ka-punopravnom-clanstvu-u-europskoj-uniji/12417> (14. svibnja 2019.)
24. Ministarstvo uprave. Osnove sustava Europske unije. URL:
<https://uprava.gov.hr/print.aspx?id=12377&url=print> (5. svibnja 2019.)
25. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova. Carinska unija. URL:
<http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/pregovori/1/29-30-31.pdf> (5. svibnja 2019.)
26. Ministarstvo vanjskih i europskih poslova. Proširenje Europske unije. URL:
http://www.mvep.hr/files/file/publikacije/1_prosirenje_eu.pdf (7. svibnja 2019.)
27. N1. Predzadnji smo u Europi po iskorištenosti EU fondova. URL:
<http://hr.n1info.com/Vijesti/a370038/Predzadnji-smo-u-Europi-po-iskoristenosti-EU-fondova.html> (15. svibnja 2019.)
28. Ott, K. i dr. (2006). Pridruživanje Hrvatske Europskoj uniji. Zagreb: Institut za javne financije i Zaklada Friedrich Ebert.

29. Perica, J. (2006): Politički aspekti proširenja Europske unije, *Pravnik* 40 (83), str. 163-185.
30. Picula, B.; Žnidarić, K. (2015). Geneza i kontekst političke komunikacije u Hrvatskoj na referendumu o članstvu u Europskoj uniji iz 2012. i na europskim izborima iz 2013. i 2014. – četvrt stoljeća između nacionalnih i europskih tema, *Međunarodne studije* 15 (3), str. 9-27
31. Pokos, N. (2017). Osnovna demografska obilježja suvremenog iseljavanja iz Hrvatske, *Političke analize* 8 (31), str. 16-23
32. Razvojna agencija grada Slavonskog Broda. Što je Europska unija? URL: <https://www.ra-sb.hr/sto-je-europska-unija/> (5. svibnja 2019.)
33. Sošić, M. (2006). Hrvatska strategija europskih integracija 2000-2005. *Anali Hrvatskog politološkog društva* 2 (1), str. 145-164.
34. Švaljek, S. (2017). Pazite što želite, jer bi Vam se moglo ostvariti! (Bilješka u povodu godišnjice referenduma o Brexitu), *Privredna kretanja i ekonomska politika* 25 (2), 2017., 7-37
35. Vlada Republike Hrvatska (2017): Prioriteti Vlade Republike Hrvatske za djelovanje u institucijama Europske unije tijekom Estonskog predsjedanja Vijećem Europske unije, Vlada Republike Hrvatske, Zagreb.

Popis tablica

Tablica 1. Proširenja i njihove posebnosti	9
Tablica 2. Podatci o građanima koji su se preselili u drugu državu članicu (2015.)	20
Tablica 3. Službeni broj doseljenog i iseljenog stanovništva u/iz Hrvatske, 2009.-2016.....	30
Tablica 4. Broj doseljenih i iseljenih stanovnika iz/u Njemačku, 2009.-2016	31
Tablica 5. Broj hrvatskih državljana u Njemačkoj, 2009.-2016., njemački podatci.....	32

Popis slika

Slika 1. Države članice Europske unije	10
Slika 2. Potrebe za jedinstvenim digitalnim tržištem.....	18